

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง “ศึกษาอัตลักษณ์ของเกย์ในสื่อภาพยนตร์ไทย” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอเป็นกรอบแนวความคิด หลักการและเหตุผลสำหรับการ ทำวิจัยเรื่องนี้ โดยผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาเพื่อนำเสนอออกเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity)

2.2 แนวคิดเรื่องเพศ (Gender)

2.3 ทฤษฎีรกร่วมเพศ (Queer theory)

2.4 แนวคิดเรื่องสัญชาตญาณทางเพศและจิตใต้สำนึกของซิกมันด์ ฟรอยด์

2.5 แนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Film Narration)

2.6 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โดยมีรายละเอียดต่างๆเรียงลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ทฤษฎีอัตลักษณ์ (Identity)

เป็นความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการ ความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตน หรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่น (นัทธนัย ประสานนาม, 2550)

2.1.1 คำว่า “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่า “บุคลิกภาพ” เนื่องจากบุคคลอาจมีความ เหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่น การมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้แต่ การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการ ตระหนัก (Awareness) บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราหมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตน (Making Oneself) ให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับ กลุ่มอื่นหรือบุคคลอื่น

2.1.2 การที่เราเลือกนิยามความหมายของตนเองและแสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็น ใครนั้น เป็นกระบวนการของการเลือกใช้และแสดงออกซึ่งจะทำให้รู้ว่าเราเหมือนหรือแตกต่างจาก

คนอื่นหรือกลุ่มอื่นอย่างไรโดยผ่านระบบของการใช้สัญลักษณ์(Symbol) ซึ่งเป็นสิ่งที่ประกอบกันทั้งด้านอารมณ์ความรู้สึกภายในตัวเราและกระบวนการของโลกภายนอกที่เราเกี่ยวพัน เพราะมนุษย์เลือกใช้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเองทั้งในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลกและในส่วนของตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ ดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์เป็น

ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และระดับอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เช่นการที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และตำแหน่งทางสังคมให้กับเรา บทบาทความเป็นลูก ความเป็นเพื่อน หรือตำแหน่งในที่ทำงาน ระบบคุณค่าที่ติดตัวเรามาตั้งแต่เกิด ทำให้เราเรียนรู้และเลือกที่จะนิยามตนเองให้เหมาะสมในสังคม และมีการเลื่อนไหลปรับเปลี่ยนไปตามบริบท เช่นเมื่ออยู่ในครอบครัวก็จะมีบทบาทเป็นลูก เป็นพี่น้อง บางครั้งบทบาทและตำแหน่งอาจซ้อนทับกัน เช่นเราเป็นนักศึกษาในขณะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเพื่อนในชั้นเรียน เป็นต้น สัญลักษณ์ที่เราเลือกหยิบมาใช้ในการนิยามตนเองทั้งต่อสังคมและต่อตัวเราเองนั้นเกิดขึ้นได้โดยผ่านระบบการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่างๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลากหลายรูปแบบเช่นบุคคลเลือกแต่งกายเพื่อแสดงความเป็นสมาชิกของสถาบัน หรือแต่ละสถานศึกษามีการเลือกใช้สี สัญลักษณ์หรือรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป ก็เพื่อแสดงความเป็นตัวตนให้กับบุคคลรับรู้แต่อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราและพยายามเลือกนิยามความหมายเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลกับสิ่งที่คนอื่นมองเห็นในตัวเราว่าอย่างไรมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ทั้งระหว่างบุคคลในสังคมและภายในตัวบุคคลเอง ในแต่ละบุคคลอาจมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย แต่จะมีการเลือกเอาเพียงอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ตนยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของบริบทในช่วงเวลาและพื้นที่ และอัตลักษณ์นี้อาจถูกกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือถูกกำหนดตำแหน่งแห่งที่ของบุคคลโดยสังคมก็ การกำหนดอัตลักษณ์นี้เกิดขึ้นบนกระบวนการคิดเกี่ยวกับระบบของความแตกต่าง ระบบของความหลากหลาย และการตั้งคำถามว่าอัตลักษณ์ที่จะสร้างขึ้นมา มีความเชื่อมโยงกับสังคมอย่างไร

สำหรับการสื่อสาร อัตลักษณ์เป็นเรื่องของกระบวนการประกอบสร้าง (Process) มิใช่ผลผลิต(Product) ที่เสร็จสิ้นแล้ว ดังที่ สมสุข หินวิมาน (2548,น.428) กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์ใดๆของคนเราไม่ได้เป็นสิ่งที่ติดตัวเรามาตั้งแต่กำเนิด หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้นมาโดยสังคม (Social Constructed) ภายหลัง อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องที่รวบรวมไว้ตั้งแต่คำถามจนถึงคำตอบ ด้วยการนิยามว่าตัวเราเป็นใคร ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อเราสื่อสารกับคนอื่น และอัตลักษณ์ก็เป็นเรื่องการเมืองที่ต้องการพื้นที่ทางสังคม (Space)

2.1.3 Woodward (สุกัญญา สุตบรรทัด, 2546 ,น.16) กล่าวว่าประเด็นสำคัญที่ทำให้เรื่องของอัตลักษณ์เป็นเรื่องทางการเมืองก็คือ การวางท่าทีของสังคมหรือของปัจเจกบุคคลต่อ “ความเป็นอื่น” (The Other) นั้นมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ซึ่งธงชัย วินิจจะกุล (พัฒนา กิตติอาษา, 2546,น.52-53) นำเสนอว่า การนิยาม การสร้างและการผลิตซ้ำของอัตลักษณ์อาจทำได้ 2 วิธีได้แก่

การนิยามอัตลักษณ์ในทางบวก (Positive Identification) เป็นการนิยามหรือให้ความหมายอัตลักษณ์เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์และสังคมวัฒนธรรมของตนเองโดยตนเอง หรือคนในสังคมโดยเฉพาะปัญญาชน สื่อมวลชน และหน่วยงานของรัฐ

การนิยามอัตลักษณ์ในทางลบ (Negative Identification) เป็นการนิยามหรือสร้างอัตลักษณ์โดยคนอื่นหรือกลุ่มอื่น ซึ่งเป็นคนจากภายนอกชุมชน ทั้งที่เป็นศัตรูและพันธมิตร อัตลักษณ์ในแง่นี้เป็นการพิจารณาจากมุมมองของคนภายนอก อัตลักษณ์ที่ได้จึงออกมาในทางลบซะส่วนใหญ่

ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงมีการนิยามตนเองว่ามีตำแหน่งแห่งที่ หรือมีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่

จากการอธิบายของทฤษฎีอัตลักษณ์ที่กล่าวถึงเรื่องกระบวนการประกอบสร้าง และจะเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรม เพื่อแสดงตนเองต่อบุคคลหรือสังคมว่าเราเป็นใครในการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้ทฤษฎีดังกล่าวเพื่อเป็นหลักวิเคราะห์ถึง อัตลักษณ์ของเกย์ที่แสดงออก และเลือกใช้ ในอัตลักษณ์ของเกย์ในภาพยนตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์

2.2 แนวคิดเรื่อง Gender

การศึกษาเรื่องหรือ Gender เป็นความคิดกระแสหลักเกิดขึ้นมาจากตะวันตกในช่วงปลายทศวรรษที่ 70 โดยมีคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์มานิยาม แบ่งแยกและจัดประเภท การแพทย์จิตเพศของมนุษย์เป็น 2 ลักษณะ คือ เพศชาย และเพศหญิง ส่วนผู้ที่มีอวัยวะเพศสองอย่างในคนๆ เดียวจะเรียกว่า “กะเทย” แต่ความรู้สึกเป็นชาย หรือหญิง มิได้ขึ้นอยู่กับอวัยวะเพศ เพศสภาวะหรือ Gender เพศ จึงมีความซับซ้อน คำอธิบายทางการแพทย์มีอาจตอบคำถามนี้ได้ จอห์น โมนีย์ คือผู้บุกเบิกแนวคิดเรื่อง Gender ในช่วงทศวรรษที่ 50 โดยพยายามอธิบายความหมายของเพศในเชิงสังคม ได้แย้งกับคำอธิบายทางการแพทย์ที่มองเพศในเชิงกายภาพ (Physical Sex) โมนีย์มองพฤติกรรมที่เป็น Intersexuality หรือการเป็นรักหลายเพศ และพัฒนาแนวคิดเรื่อง Gender เพื่อชี้ว่าความเป็นชายหญิงถูกสร้างมาจากบริบททางสังคมและวัฒนธรรม ความคิดเรื่อง Gender นำไปสู่การศึกษา บทบาททางเพศ การแสดงออกทางเพศและพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์ที่มีใช้เรื่องทาง

กายภาพ โมนีเยอธิบายว่า Gender คือ Multivariate and Sequential process เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้น ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลง ต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 60 โรเบิร์ต สโตลเลอร์ ได้นำแนวคิดของโมนีเยมาศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศ หรือ Gender Identity แนวคิดเหล่านี้กลายเป็นเครื่องมือสำหรับการยืนยันว่าเพศที่สาม หรือรกร่วมเพศเกิดขึ้นอย่างมีเหตุผลรองรับ และหาข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น การศึกษาโฮโมน หรือยีนส์ที่กำหนดความเป็นเกย์ (Jonathan katz ,1995)

2.2.1 ในช่วงกลางทศวรรษที่ 70 Gender คือระบบสัญลักษณ์ ที่บ่งบอกความแตกต่างเพศสภาพทางสังคม เชื่อว่าเพศเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น มิใช่สิ่งที่เป็นความจริงดั้งเดิมและไม่ใช่เรื่องทางชีววิทยา ชายและหญิงถูกสร้างขึ้นให้แสดงบทบาทที่ต่างกัน และ Gender ก็คืออัตลักษณ์ทางเพศที่แท้จริงของมนุษย์ มนุษย์จะรู้ว่าตนเองมีความเป็นชายหรือหญิง โดยผ่านการจัดเกลาทางสังคม เชื่อว่าความเป็นชายและหญิงนี้จะติดตัวไปกับคนๆนั้นอย่างถาวรและไม่เปลี่ยนแปลง นักวิชาการในระยะหลังวิจารณ์ว่า แนวคิด Gender ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่ครอบงำสังคม เช่นเดียวกับความรู้ทางการแพทย์ที่เคยครอบงำมาก่อนหน้านั้น เนื่องจากความคิดเบื้องหลัง Gender ยังเชื่อในสมมุติฐานเดิมที่ว่าเพศมีคู่ตรงข้ามระหว่างชายหญิง ความเข้าใจเกี่ยวกับ Gender ยังเชื่อในแก่นแท้ของความ เป็นชายหญิง ซึ่งมีได้มาจากปัจจัยทางชีววิทยา แต่มาจากการเรียนรู้ทางสังคม ความสัมพันธ์ทางเพศ ในคำอธิบายทางการแพทย์ เชื่อว่ามนุษย์ที่มีเพศสัมพันธ์กับเพศตรงข้าม คือคนปกติ เป็นพวกรักต่างเพศหรือ Heterosexual ส่วนกลุ่มที่มีเพศสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกันจะถือว่าผิดปกติ หรือเป็นอาการของโรคชนิดหนึ่งเรียกว่า Homosexual คำอธิบายดังกล่าวนี้ทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับเพศภาวะ การแสดงออกทางเพศ และความรู้สึกทางเพศเป็นเรื่องทางวิทยาศาสตร์ ที่ต้องการหาหลักฐานมา พิสูจน์ ความเชื่อนี้เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1860 เป็นต้นมา สังคมยุโรปเริ่มแบ่งแยกว่าใครคือรักต่างเพศ ใครคือรกร่วมเพศ ซึ่งในขณะเดียวกันก็ตอกย้ำว่าเพศชายต่างจากเพศหญิงอย่างไรในทางชีววิทยา ในทางจิตวิทยาอธิบายว่าอารมณ์ความรู้สึกของผู้หญิงต่างกับผู้ชายอย่างไร และนำไปสู่อุดมคติความสัมพันธ์ที่มีระหว่างชายหญิง การมีความรักและครอบครัว คู่ตรงข้ามระหว่างรักต่างเพศและรกร่วมเพศ ถูกใช้อย่างแพร่หลายในอเมริกาในช่วงทศวรรษที่ 1890-1960 ช่วงเวลาเกือบ 100 ปีทำให้เกิดการแบ่งแยกว่าใครคือคนปกติ และใครคือคนผิดปกติทางเพศ ใครอยู่ตรงกลาง ใครอยู่ชายขอบ ใครคือคนส่วนใหญ่ ใครคือคนส่วนน้อย และสิ่งที่ร้ายที่สุดคือ สังคมยกย่องบุคคลที่เป็นรักต่างเพศ และดูหมิ่น หรือรังเกียจผู้ที่ป็นรกร่วมเพศ แนวคิดทางสังคม เชื่อว่า การแสดงออกในบทบาททางเพศเป็นเรื่องสังคม สังคมจะกำหนดว่าผู้ที่มีภาวะเพศแบบนี้ต้องเป็นชาย หรือหญิง และต้องแสดงออกให้สมกับบทบาทที่ถูกสร้างไว้ นักวิชาการที่สนใจเพศที่สามพยายามอธิบายว่า รกร่วมเพศ เกย์ เลสเบียน หรือพวกผ่าตัดแปลงเพศคือภาพสะท้อนอิทธิพลความคิดของการแบ่งแยกเพศคู่ตรงข้าม ชายกับหญิง ปรากฏการณ์เพศที่สาม มิใช่เพศอีกชนิดหนึ่ง แต่เป็นหลักฐานที่บ่งชี้

ว่าอัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์มีความสลับซับซ้อนและหลากหลาย และยากที่จะจัดประเภทให้เป็นระบบ

2.2.2 ฮอลลี บอสเวลล์ กล่าวว่าผู้ที่แสดงออกทางเพศในทางตรงกันข้าม หรือมีเพศสภาพไม่ตรงกับเพศตามธรรมชาติคือ บทบาทที่อยู่ตรงกลางระหว่างพวกที่แปลงเพศ กับพวกที่แต่งตัวผิดเพศ จูดิธ บัตเลอร์ กล่าวว่า การแสดงออกทางเพศ หรือ Gender เป็นเรื่องของกระบวนการเปลี่ยนสภาพและการเล่นตามบทบาทต่างๆ บัตเลอร์เรียกสิ่งนี้ว่า Gender Performativity การแสดงบทบาททางเพศไม่จำเป็นต้องตรงกับเพศตามธรรมชาติ หรืออารมณ์ความรู้สึกของบุคคล เพราะการแสดงบทบาทชายหญิงให้ตรงตามเพศเป็นเพียงแบบแผนอุดมคติ เครื่องหมายของเพศสภาพถูกแสดงออกมาผ่านการแต่งกาย บัตเลอร์พยายามชี้ว่าการแต่งกายผิดเพศ เช่น ชายแต่งหญิง (Drag) คือเครื่องพิสูจน์ความล้มเหลวของระบบเหตุผลของรักต่างเพศ (Holly Boswell, 1991)

จากการอธิบายของแนวคิดเรื่อง Gender นั้นจะบ่งบอกถึงความแตกต่างเพศสภาพทางสังคม ซึ่งสามารถทำให้เกิดการแบ่งแยกว่าใครคือรักต่างเพศ ใครคือรักร่วมเพศ ฉะนั้นผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีดังกล่าวเพื่อเป็นหลักวิเคราะห์ถึงความเข้าใจเกี่ยวกับเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศ และความรู้สึกทางเพศของอัตลักษณ์ของเกย์ที่แท้จริงในสังคมไทย และในภาพยนตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์

2.3 ทฤษฎีรักร่วมเพศ

นั้นก่อตั้งขึ้นโดยนักวิชาการสายสตรีนิยมอีกท่านหนึ่งนั่นคือ Judith Butler โดยพัฒนามาจากทฤษฎีวิพากษ์เกี่ยวกับกลุ่มเลสเบียนและกลุ่มเกย์ในช่วงยุคปีค.ศ.1970 จนถึงปีค.ศ.1980 ที่เชื่อว่าอัตลักษณ์นั้นเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนในตัวทุกคน และเป็นสิ่งที่คอยกำหนดบทบาทการแสดงของแต่ละคนออกมา หรือพูดอย่างรวบรัดได้ว่า การแสดงออกหรือภาพตัวแทนคือการทำหน้าที่ของอัตลักษณ์ทางเพศ (Representations are a function of sexual identities) ซึ่งนั่นหมายถึงว่า เพศและอัตลักษณ์ นั้นต่างมีพัฒนาการ โดยแต่ละพัฒนาการอย่างเช่นพวกชายรักชายหรือหญิงรักหญิง (Homosexual) นั้นขึ้นอยู่กับกระบวนทัศน์ถึงตัวตนของตนเองว่าเป็นเกย์หรือเลสเบียนที่สมบูรณ์แบบมากน้อยแค่ไหน และเมื่อพบว่าไม่สมบูรณ์แบบก็จะเกิดการพยายามที่จะพัฒนาไปให้ถึงอัตลักษณ์ที่สมบูรณ์แบบกว่า หรือทำให้อัตลักษณ์ที่ตนต้องการมั่นคงขึ้น โดยการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกันและเพศตรงข้ามด้วย เช่นนั้นแล้วเราจึงสามารถที่จะอธิบายได้ว่าพวกนิยมนองเพศ (Bisexuality) อาจถือได้ว่าเป็นพัฒนาการอันสมบูรณ์แบบของการเป็นเกย์นั่นเอง

2.3.1 ปลายปี ค.ศ.1980 ทฤษฎีรักร่วมเพศก็ได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีแนวคิดวิพากษ์ที่สวนทางกับแนวคิดเกี่ยวกับเกย์และเลสเบียนที่เคยเชื่อกัน โดยทฤษฎีรักร่วมเพศนั้นเชื่อว่า อัตลักษณ์ทางเพศ

ต่างหากอันเป็นหน้าที่ของการแสดงออกของแต่ละบุคคล (Sexual identities are a function of representations) ซึ่งนั่นก็คือการแสดงออกนั้นเป็นสิ่งที่มียู่ก่อนและเป็นตัวที่จะคอยกำหนด กระทั่งถึงกับทำลายล้างอัตลักษณ์ทางเพศของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่ โดยทฤษฎีกร่วมเพศมีความประสงค์ที่จะมองให้เห็นว่าลักษณะ (Character) แบบไหนที่แต่ละบุคคลมีความพอใจที่จะเป็นและยังหลีกเลี่ยงการอธิบาย เพศและอัตลักษณ์ ว่าเป็นสิ่งที่มีพัฒนาการ หรือการที่จะบอกว่าแต่ละอัตลักษณ์นั้นไม่สมบูรณ์ในตัวเอง ตรงกันข้าม ทฤษฎีกร่วมเพศนั้นเชื่อว่า แต่ละอัตลักษณ์ต่างหากที่เป็นสิ่งที่น่าสนใจและค้นหา เพราะแต่อัตลักษณ์ที่ปรากฏของแต่ละบุคคลนั้นจะล้อเลียนและทำลายล้างอัตลักษณ์เดิมที่แต่ละคนได้รับมาตั้งแต่เกิดโดยที่เลือกไม่ได้ ไปจนกระทั่งเผยให้เห็นถึงอัตลักษณ์ใหม่ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ต่อไป (Judith Butler, 1990)

2.3.2 ทฤษฎีกร่วมเพศยังเชื่อในคำยืนยันของนักจิตวิเคราะห์ เช่นฟรอยด์อย่างหนักแน่นว่า ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลนั้น ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวพันอยู่แต่ในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศเท่านั้น แต่ความพึงพอใจนั้นเกิดขึ้นได้โดยได้รับแรงขับเคลื่อนจากสิ่งต่างๆ นอกเหนือไปจากเรื่องของเพศ เช่นการกิน การออกกำลัง การคิด การนับถือเครื่องราง ฯลฯ อัตลักษณ์จึงถือได้ว่าเป็นความประหลาดที่ต้องการการสำรวจโดยปราศจากการศึกษาสาเหตุของการเกิดขึ้น ทฤษฎีกร่วมเพศต้องการดูเพียงแค่ว่าอัตลักษณ์อย่างไรที่แต่ละบุคคลปรารถนาที่จะเป็น และปรารถนาที่จะทำภายใต้ลักษณะของบุคคลแบบนั้นและในสถานที่ และช่วงเวลาเฉพาะ และนั่นคือสิ่งยืนยันให้สามารถกล่าวได้ว่า อัตลักษณ์นั้น มิใช่สิ่งที่ตายตัวและคอยกำหนดให้แต่ละบุคคลเป็น จึงเป็นเรื่องไร้สาระที่จะพูดเหมารวมถึงผู้คนว่าเป็นหญิง เป็นชาย หรือเป็นกลุ่มอื่นๆ เช่นเกย์หรือเลสเบี้ยน รวมถึงปฏิเสธการมองในลักษณะเหมารวมโดยตั้งอยู่บนรากฐานของอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่ง และเชื่อว่าบุคคลสามารถท้าทายความเชื่อนั้นได้อย่างไร้ข้อจำกัดด้วยการเป็นในอัตลักษณ์ที่หลากหลายและคาดเดาไม่ได้อีกต่อไป (Judith Butler, 1990) และการทดลองสร้างอัตลักษณ์ในรูปแบบต่าง่นั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในสังคมจำลองบนสื่อภาพยนตร์

ดังนั้นจากการอธิบายของทฤษฎีกร่วมเพศที่กล่าวถึงเรื่องการแสดงออกของแต่ละคนออกมาแบบไหนที่แต่ละบุคคลมีความพอใจอย่างไร และความพอใจนั้นจะเกิดขึ้นได้รับแรงขับเคลื่อนจากสิ่งต่างๆ เช่นการกิน การออกกำลังกาย การคิด ฉะนั้นผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีดังกล่าวเพื่อเป็นหลักวิเคราะห์ถึงการแสดงออกถึงภาพตัวแทน หรือการทำหน้าที่ของอัตลักษณ์ทางเพศที่แสดงออกมาอย่างหลากหลายในสังคม และในภาพยนตร์ไทย

2.4 แนวคิดเรื่องสัญชาตญาณทางเพศและจิตใต้สำนึกของซิกมันด์ ฟรอยด์

ในการศึกษาอัตลักษณ์ของเกย์ในสื่อภาพยนตร์ไทย ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) อันว่าด้วยเรื่องของอิด (id) สัญชาตญาณทางเพศ และจิตสำนึกเข้ามาใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในภาพยนตร์ ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์งานของผู้กำกับ เหตุผลที่นำแนวคิดของนักจิตวิทยาของซิกมันด์ ฟรอยด์มาใช้ในการวิเคราะห์นั้น เนื่องจากภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์นั้น เสมือนสื่อที่ผู้สร้างได้ใช้ถ่ายทอดระบายความรู้สึกนึกคิดของตน ผ่านเรื่องราวและถ่ายทอดไปสู่ผู้รับสารแล้ว เหตุผลที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือภาพยนตร์หลายเรื่องที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์เป็นสิ่งที่สังคมไทยนั้นยังไม่ได้มีการยอมรับอย่างเต็มที่ เช่นในเรื่องของความสัมพันธ์ทางเพศอย่างเปิดเผย เรื่องความรักระหว่างเพศเดียวกัน การแสดงออกทางเพศในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ซึ่งภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์นั้น ล้วนเป็นสิ่งที่ฟรอยด์ได้อธิบายไว้ผ่านบทความเรื่องจิตใต้สำนึกและสัญชาตญาณทางเพศอันเป็นตัวผลักดัน สำคัญที่นำมาใช้ในการศึกษาอัตลักษณ์ของเกย์ในภาพยนตร์ได้แก่แนวความคิดเรื่องเพศกรรม (Sexuality) และความก้าวร้าว (Aggression) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ฟรอยด์เชื่อว่าในด้านสัญชาตญาณทางเพศซึ่งมนุษย์มีตั้งแต่วัยเด็ก ในธรรมชาติของฟรอยด์นั้นยังเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เนื่องจากอิดนั้นเป็นสัญชาตญาณที่ต้องเผชิญหน้ากับข้อห้ามทางสังคมในแต่ละสังคมเสมอ

จะเห็นได้ว่าการที่สังคมในแต่ละสังคมมีข้อห้ามต่างๆ ดังนั้นการแสดงออกทางเพศของเกย์ เพื่อแสดงออกทางตัวตนและสัญชาตญาณจึงถูกกำกับไว้ ไม่ว่าจะเป็นทางการแสดงออกทางกาย ภายนอก ภาย ภายนอกต่างๆ ซึ่งไม่สามารถจะแสดงออกได้อย่างเต็มที่ หากแต่อารยธรรมมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของศิลปะการแสดง ได้เปิดให้มนุษย์ในสังคมไทยได้ปลดปล่อยสัญชาตญาณผ่านรูปแบบของศิลปะการแสดง ซึ่งนอกจากจะเป็นการปลดปล่อยสัญชาตญาณแล้ว ฟรอยด์ยังเห็นว่ามันเป็นกระบวนการที่มนุษย์ใช้ในการขจัดประสบการณ์และความทรงจำอันเจ็บปวดออกจากจิตสำนึกของตน และจิตสำนึกนี้ก็ได้แสดงออกมาเมื่อถูกกระตุ้นเข้าหาเผย จึงเห็นได้ว่า เรื่องตลกขบขัน การล้อเล่น การเล่นคำต่างๆ จะสะท้อนถึงความรู้สึกต่าง ๆ ที่ถูกเก็บกดไว้ในจิตไร้สำนึก เช่นการล้อเลียนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เพื่อน และเรื่องเพศ เป็นต้น

ดังนั้นจากการอธิบายของฟรอยด์ที่กล่าวถึงสภาวะของสัญชาตญาณทางเพศที่ถูกเก็บกดไว้ภายใต้กระบวนการการขัดเกลากายทางสังคม หรือความรู้สึกที่ถูกเก็บกดไว้ภายใต้จิตไร้สำนึกที่ดีอันเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการปลดปล่อย แนวคิดเรื่องสัญชาตญาณทางเพศ และจิตใต้สำนึกของซิกมันด์ ฟรอยด์ ที่อธิบายลักษณะเนื้อหาและตัวละครในภาพยนตร์ ซึ่งเป็นเสมือนสื่อที่ผู้สร้างได้ใช้ในการปลดปล่อยความเครียดต่างๆ ที่ต้องถูกเก็บกดไว้เมื่อเผชิญกับข้อห้ามในสังคมในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่า

จะเป็นเรื่องราวของเกย์ จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาพยนตร์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์นั้นเป็นเครื่องมือในการปลดปล่อยเรื่องราว ความคิดเห็นต่างๆ ของผู้สร้างที่ไม่สามารถที่จะแสดงออกได้โดยทั่วไปในสภาพสังคมไทย

2.5 แนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Film Narration)

การเล่าเรื่อง (Narration) มีประวัติยาวนานอันเป็นการสื่อสารที่ถือกำเนิดมาพร้อมกับสังคมมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์ได้ใช้การเล่าเรื่องเป็นเครื่องมือสื่อสารในชีวิตประจำวัน อาจกล่าวได้ว่าสังคมใดมีภาษา สังคมนั้นต้องมีการเล่าเรื่องอย่างแน่นอน ซึ่งนอกจากใช้เสียงและตัวอักษรเพื่อเล่าเรื่องราวแล้ว รูปภาพก็สามารถเล่าเรื่องราวหรือสื่อความหมายได้เช่นเดียวกัน

ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 องค์ความรู้ที่ศึกษาตัวเรื่องเล่า (Narrative) ได้กลายเป็นความรู้เฉพาะด้านและได้รับพัฒนาขึ้นมาอย่างจริงจัง ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ร่วมสมัยที่การศึกษาเล่าเรื่องได้กลายมาเป็นสาขาวิชาการเฉพาะอย่างเต็มตัว มีการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการที่ใช้ศึกษา เพราะฉะนั้นจึงเกิดเป็นองค์ความรู้ชุดหนึ่งซึ่งเรียกรวมๆ ได้ว่าเป็น “ศาสตร์เรื่องเล่า” (Narratology) นั่นคือ ศาสตร์ที่ศึกษาตัวเรื่องเล่า (Narrative) นั่นเอง (ภาวดี ทิพย์รักษ์, 2545, น.15)

การศึกษาเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง (Narratology) ถือได้ว่าเป็นการก้าวข้ามจากการศึกษาเนื้อหาไปสู่ความสนใจโครงสร้างของการเล่าเรื่อง (Structure) และวิธีการเล่าเรื่อง (Process) ของสื่อแต่ละชนิด ซึ่งประเภทของการเล่าเรื่องที่ได้รับการนำมาศึกษามีอยู่หลายชนิด ทั้งนิยาย นิทาน การรายงานข่าว รวมทั้งสื่อภาพยนตร์

2.5.1 “ศาสตร์เรื่องเล่า” (Narratology) เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ในการศึกษาเล่าเรื่องในสามมิติใหญ่ด้วยกัน ดังนี้

มิติแรกเป็นการเปลี่ยนแปลงนิยามของเรื่องเล่า คือเปลี่ยนจากเดิมที่มองว่า เรื่องเล่าเป็นภาพสะท้อนความเป็นจริงมาเป็นการมองใหม่ว่าเรื่องเล่าไม่ได้เป็นสิ่งที่สะท้อนโลกของความเป็นจริง แต่เรื่องเล่ามีการประกอบสร้างในตัวของมันเอง ดังนั้นจึงหันมาให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่าประกอบสร้าง (Construction) ของเรื่องเล่ามากกว่ามองว่ามันสะท้อนความเป็นจริงอยู่ข้างนอก

มิติที่สองมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของการศึกษา คือ ขอบเขตของเรื่องเล่าที่จากเดิมจะถูกจำกัดเฉพาะในวรรณกรรมที่เป็นเรื่องแต่ง (Fiction) ได้ขยายออกไปสู่ตัวแทนประเภทอื่นที่เรียกว่า เรื่องจริง (Non-fiction) รวมทั้งขอบเขตของตัวเรื่องเล่าจะกว้างขึ้นจากเดิมที่มีแต่เรื่องสั้น นิยายขยายไปสู่ข่าว สารคดี ฯลฯ

มิติที่สามที่มีความเปลี่ยนแปลงคือวัตถุประสงค์ในการศึกษา มีการเปลี่ยนจุดเน้นของเป้าหมายในการศึกษาเรื่องเล่า จากเดิมที่เน้นเรื่องความซาบซึ้ง (Appreciation) เปลี่ยนมาเน้นที่ความเข้าใจ (Understanding) เป็นหลักแทน นพพร (ประชากุล, 2542)

2.5.2 ในศตวรรษที่ 19 ถึงกลางศตวรรษที่ 20 การศึกษาเรื่องเล่าจะถูกครอบงำด้วยทัศนะที่ว่าเรื่องเล่าเป็นการลอกเลียนความเป็นจริง หรือแสดงแทนความเป็นจริง ซึ่งจะทำให้เรามองไม่เห็นว่าเป็นเรื่องเล่ามีหลักการประกอบสร้าง (Principle of Construction) อยู่ในตัวของมันเอง

ดังข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาพยนตร์ใช้การเล่าเรื่องในการประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคม ดังนั้นการวิเคราะห์การประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเกย์ในภาพยนตร์ไทย นั้น จึงจำเป็นต้องใช้องค์ประกอบของการเล่าเรื่อง มาเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ (สุภา จิตติวิสุรัตน์, 2545)

1. โครงเรื่อง(Plot)

โครงเรื่องเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องเล่า เพราะว่าไม่ว่าจะเป็นนวนิยาย ภาพยนตร์ หรือเรื่องเล่าประเภทอื่นๆ โครงเรื่องมักถูกนำมาเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาอยู่เสมอ โดยปกติจะมีการลำดับเหตุการณ์เล่าเรื่องไว้ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1.1 การเริ่มเรื่อง เป็นการชักจูงความสนใจให้ติดตามเรื่องราว มีการแนะนำตัวละคร แนะนำฉากหรือสถานที่ อาจมีการเปิดประเด็นปัญหาหรือปมขัดแย้งเพื่อให้เรื่องชวนติดตาม การเริ่มเรื่องไม่จำเป็นต้องลำดับเหตุการณ์ อาจเริ่มเรื่องจากตอนกลางเรื่องหรือย้อนจากตอนท้ายเรื่องไปหาต้นเรื่องก็ได้

1.2 การพัฒนาเหตุการณ์ คือการที่เรื่องราวดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและสมเหตุสมผล ปมปัญหาหรือข้อขัดแย้งเริ่มทวีความเข้มข้นเรื่อยๆ ตัวละครอาจมีความลำบากใจและสถานการณ์ก็ยิ่งอยู่ใต้วงอุ้งยาก

1.3 ภาวะวิกฤต จะเกิดขึ้นเมื่อเรื่องราวกำลังถึงจุดแตกหัก และตัวละครอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจ

1.4 ภาวะคลี่คลาย เป็นสภาพหลังที่จุดวิกฤติได้ผ่านพ้นไปแล้ว เงื่อนไขและประเด็นปัญหาได้รับการเปิดเผยหรือข้อขัดแย้งได้รับการขจัดออกไป

1.5 การยุติเรื่องราว คือการสิ้นสุดของเรื่องราวทั้งหมด การจบอาจหมายถึงความสูญเสีย อาจจบแบบการมีความสุข หรือทิ้งท้ายไว้ให้ขบคิดก็ได้

2. ความขัดแย้ง (Conflict)

ความขัดแย้งเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของโครงเรื่องที่สร้างปมปัญหาและการหาหนทางแก้ปัญหา ความขัดแย้งของตัวละครคือความเป็นปรีภัยต่อกัน หรือความไม่ลงรอยในพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความปรารถนา หรือความตั้งใจของตัวละครในเรื่องซึ่งการพัฒนาเรื่องราวต่างๆจะดำเนินขึ้นท่ามกลางความขัดแย้ง เช่นความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความขัดแย้งภายในจิตใจ หรือความขัดแย้งกับพลังภายนอก ได้แก่ ธรรมชาติ หรือสิ่งเหนือธรรมชาติ

3. แก่นเรื่อง (Theme)

แก่นเรื่องคือสาระสำคัญของภาพยนตร์ที่ผู้สร้างต้องการจะบอกกล่าวแก่ผู้ชม ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

3.1 แก่นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม คือแก่นเรื่องที่ชักจูง แนะนำให้สนใจในเรื่องศีลธรรมโดยใช้เรื่องของความจริงที่ปรากฏอยู่ทั่วไป จะใช้ศีลธรรมหลายๆเรื่องมาเสนออย่างสัมพันธ์กัน

3.2 แก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอเรื่องจริงของชีวิต สร้างข้อวิพากษ์ในประสบการณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์ เป็นการประเมินสภาพมนุษย์

3.3 แก่นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอพฤติกรรมลักษณะของมนุษย์คนหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นตัวแทนของมนุษย์ทั้งหมด

3.4 แก่นเรื่องเกี่ยวกับการวิพากษ์สังคม เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งสะท้อนสภาพทางสังคม ซึ่งจะทำให้ทั้งแนวคิด เสียดสี หรือสมจริง เพื่อการปฏิรูปทางสังคม

3.5 แก่นเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรมหรือคำถามเชิงปรัชญา เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอโดยการตั้งคำถามเรียกร้องให้ตอบในเชิงปรัชญา ซึ่งต้องการการวิเคราะห์จากผู้ชม

4. (Character)

ตัวละครคือองค์ประกอบที่เป็นมนุษย์ ซึ่งแบ่งได้ดังนี้

4.1 บทเด่น หรือบทบาทหลัก เป็นตัวสื่อสารความเป็นแก่นเรื่องและเป็นบทบาทของตัวละครที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงมากที่สุด ตัวละคร มีการพัฒนาและเติบโต

4.2 บทเสริม คือ บทบาทของตัวละครที่บังคับส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเติบโตของตัวละครบทเด่น เป็นส่วนประกอบหนึ่งของตัวละครบทเด่น มีบทบาทคอยแนะนำเรื่องใหม่ๆ ที่จะเป็นสาเหตุของสิ่งใหม่ๆในชีวิตที่เกิดขึ้นกับตัวละครบทเด่น

4.3 ศัตรู เป็นบทบาทตัวละครที่เผชิญหน้ากับตัวละครบทเด่นหรือบทบาทที่เริ่มต้นเหตุการณ์ที่จะสร้างปัญหา ก่อให้เกิดผลดีและไม่ดี

4.4 ตัวเร่ง เป็นตัวแนะนำ สร้างสถานการณ์ หรือข้อมูลใหม่ๆ เพื่อให้เกิดการตอบรับจากตัวละครบทเด่น แต่ไม่ใช่บทบาทที่จะเผชิญหน้าโดยตรงกับปัญหาพร้อมตัวละครบทเด่น เป็นบทที่ไม่ใช่ตัวกระทำหลัก

4.5 บทสนับสนุน เป็นบทบาทหนึ่งที่เปรียบเสมือนตัวเคลื่อนไหว เพื่อการส่องสว่างและสร้างสีสันให้กับตัวละครบทเด่น เป็นบทที่ช่วยให้รายละเอียดภูมิหลัง และช่วยในการอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคต

4.6 บทประกอบ คือบทของคนที่สร้างความจริงของสถานการณ์และจัดให้เกิดเนื้อหาสาระของโครงเรื่องโดยรวม เป็นบทเพิ่มสีสัน แต่งเติม และเป็นส่วนประกอบรอบๆสถานการณ์ในเรื่อง

5. ฉาก (Setting)

ฉากเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการเล่าเรื่องทุกประเภท เนื่องจากการเล่าเรื่องคือการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกัน เหตุการณ์ต่างๆจะเกิดขึ้นโดยปราศจากสถานที่ไม่ได้ นอกจากนี้ฉากยังมีความสำคัญในแง่ที่สามารถบ่งบอกความหมายบางอย่างของเรื่องได้ มีอิทธิพลต่อความคิดหรือการกระทำของตัวละครได้ด้วย

5.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ สภาพแวดล้อมธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่นป่าไม้ ทุ่งหญ้า ลำธาร หรือบรรยากาศค่าเช้าในแต่ละวัน

5.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ ยุคสมัย หรือช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง

5.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย ได้แก่ ยุคสมัย หรือช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ตามท้องเรื่อง

5.4 ฉากที่เป็นการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรประจำวันของตัวละคร ของชุมชน หรือท้องถิ่นที่ตัวละครอาศัยอยู่

5.5 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม คือสภาพแวดล้อมที่จับต้องไม่ได้ แต่มีลักษณะเป็นความเชื่อ หรือความคิดของคน เช่นค่านิยม ธรรมเนียม ประเพณี เป็นต้น

6. มุมมองของการเล่าเรื่อง (Point of view)

เนื่องจากผู้เล่าเรื่อง (Narrator) ในการเล่าเรื่องแต่ละเรื่องมีจุดยืนที่แตกต่างกันและจากจุดยืนที่แตกต่างกันทำให้มีมุมมองการเล่าเรื่องเช่น การมองดูเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครแตกต่างกัน เนื่องจากผู้รับสารเองก็ต้องเดินตามหลังหรือยืนอยู่ ณ จุดเดียวกับผู้เล่าเรื่องด้วย ดังนั้นมุมมองของผู้รับสารจึงถูกกำหนดจากจุดยืนของผู้เล่าเรื่องนั่นเอง (กาญจนา แก้วเทพ, 2547) ได้แบ่งประเภทของมุมมองที่เกิดจากจุดยืนของผู้เล่าเรื่องไว้ 4 แบบคือ

6.1 ผู้เล่าเรื่องมองไปจากมุมมองของบุรุษที่หนึ่ง (The First-Person Narrator) กล่าวคือ ตัวเอกของเรื่องเป็นผู้เล่าเรื่อง การเล่าเรื่องแบบนี้มักจะได้ยินคำว่า “ผม”หรือ “ฉัน” ปรากฏอยู่ตลอด

เนื่องจากผู้เล่าเรื่องเป็นเจ้าของเรื่อง ดังนั้น จึงมีข้อเด่นตรงที่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์ แต่ข้อด้อยก็คือ อาจจะมือคดเจือปนด้วย

6.2 ผู้เล่าเรื่องมองไปจากมุมมองของบุรุษที่สาม (The Third-Person Narrator) คือ การที่ผู้เล่าเรื่องมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงอยู่กับตัวละครเอก ผู้เล่าจึงเล่าเรื่องเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง

6.3 การเล่าเรื่องจากมุมมองที่เป็นกลาง (The Objective) เป็นการเล่าเรื่องที่ไม่ปรากฏตัวผู้เล่าในลักษณะของตัวบุคคล แต่จะเป็นการเล่าจากมุมมองของคนวงนอกที่สังเกตและรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างเป็นกลาง ตามที่เหตุการณ์เกิดขึ้นจริง และปล่อยให้ผู้ชมตัดสินใจเอาเอง ตัวอย่างเช่น วิธีการเล่าเรื่องของภาพยนตร์สารคดี ข้อเด่นของวิธีการเล่าเรื่องแบบนี้ คือมีความเป็นกลาง แต่มีข้อด้อย คือ การเล่าเรื่องแบบนี้ไม่สามารถช่วยให้ผู้ชมเข้าใจอารมณ์ ความคิด และจิตใจของตัวละครได้อย่างลึกซึ้ง

6.4 การเล่าเรื่องแบบผู้รอบรู้ไปหมดทุกอย่าง (The Omniscient) วิธีการเล่าเรื่องแบบนี้อาจจะมีจุดร่วมกับทั้ง3แบบที่กล่าวมาคือ อาจจะเป็นบุรุษที่หนึ่ง บุรุษที่สาม หรือมุมมองที่เป็นกลาง หากทว่าวิธีการเล่าเรื่องแบบสุดท้ายนี้ ผู้เล่าจะมีลักษณะพิเศษ คือ ผู้เล่าจะมีลักษณะหยั่งรู้ไปหมดทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือจิตใจของตัวละคร สามารถล่วงรู้ข้ามกาลเวลาข้ามสถานที่ได้หมด และผู้เล่าเรื่องจะอธิบายทุกอย่างให้ผู้ชมได้รับรู้ตาม

จากการอธิบายของแนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ (Film Narration) ที่กล่าวถึงเรื่องแก่นเรื่อง (Theme) หรือสาระสำคัญของภาพยนตร์ที่ผู้สร้างต้องการจะบอกกล่าวแก่ผู้ชม เช่น แก่นเรื่องเกี่ยวกับชีวิต เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอเรื่องจริงของชีวิต สร้างข้อวิพากษ์ในประสบการณ์ทางธรรมชาติของมนุษย์ เป็นการประเมินสภาพมนุษย์ หรือแก่นเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์ เป็นแก่นเรื่องที่มุ่งเสนอพฤติกรรมลักษณะของมนุษย์คนหนึ่ง หรือกลุ่มหนึ่ง และการเล่าเรื่องผ่านตัวละคร (Character) ไม่ว่าจะเป็นบทเด่น บทเสริม ศัตรู ตัวร้าย บทสนับสนุน บทประกอบ ผู้วิจัยสามารถใช้แนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ถึงอัตลักษณ์ของเกย์ซึ่งแสดงออกมาจากการเล่าเรื่องไม่ว่าจะเป็นแก่นเรื่อง หรือการเล่าเรื่องผ่านตัวละครของภาพยนตร์ไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเกย์

2.6 รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปฐมนิเทศ (2547) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “เกย์ : กระบวนการ พัฒนาเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตทางเพศ” พบว่า กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์เกย์จะต้องผ่าน 3 ขั้นตอน ที่ต่อเนื่อง คือ

ขั้นที่ 1 เกิดความรู้สึกแตกต่างจากผู้อื่น จุดเริ่มต้นของกระบวนการ พัฒนาเอกลักษณ์เกย์ เริ่มมาจากการแสดงพฤติกรรมข้ามเพศ (Cross Gender Behavior) ของกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างจาก เด็กผู้ชายคนอื่นๆ ในวัยเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของการละเล่น การไม่ชอบคลุกคลีหรืออยู่รวมกลุ่มเด็กผู้ชาย แต่ชอบที่จะเล่นและอยู่รวมกลุ่มกับเด็กผู้หญิง ตลอดจนกิริยามารยาทที่เรียบร้อย กระตือรือร้น มีลักษณะคล้ายเด็กผู้หญิง ซึ่งลักษณะทางเพศที่ปรากฏนี้ทำให้ผู้ชมทางสังคมใช้สิทธิข่มขู่ (Negative Sanction) ต่อผู้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวด้วยการประทุษร้ายผู้มีพฤติกรรมเหล่านั้นว่า “กะเทย” และ “ตุ๊ด” เนื่องจากเล็งเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวไม่เหมือนหรือแตกต่างจากเด็กผู้ชายคนอื่นๆ

ขั้นที่ 2 สงสัยหรือคิดว่าตนเองอาจจะเป็นผู้รักเพศเดียวกัน ความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างผู้รักเพศเดียวกัน เริ่มเห็นได้อย่างชัดเจนจากการแสดงพฤติกรรมข้ามเพศ ซึ่งพฤติกรรมการแสดงออกดังกล่าว สอดคล้องกับตราประทับของสังคมที่มีต่อกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้กลุ่มตัวอย่างหลายคน เริ่มสงสัยว่าตนเองอาจจะมีเอกลักษณ์ดังกล่าว ขณะที่บางคนในช่วงหนึ่งยอมรับในตราประทับนั้น เนื่องจากในขณะนั้นยังไม่มีคำอื่นใดที่เหมาะสมไปกว่านี้ ซึ่งในช่วงนี้เองที่แนวโน้มทางเพศได้พัฒนาขึ้น ทำให้พวกเขาตระหนักถึงเอกลักษณ์ทางเพศของเขาได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความดึงดูดใจต่อเพศเดียวกัน หรือการมีความสัมพันธ์ทางเพศกับเพศเดียวกัน อันเป็นเครื่องยืนยันถึงแนวโน้มทางเพศที่มีต่อเพศเดียวกันดังกล่าว กระบวนการขัดเกลาทางสังคมทำให้รู้ว่าการมีเอกลักษณ์ของผู้รักเพศเดียวกันนั้นขัดต่อความคาดหวังทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีเอกลักษณ์กะเทย ที่สามารถสังเกตได้จากลักษณะปรากฏทางกายที่แตกต่างจากผู้อื่นอย่างเห็นได้ชัด ทำให้กลุ่มตัวอย่างหลายคนคิดถึงปฏิกิริยาทางสังคมทั้งจากผู้ใกล้ชิดไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง ตลอดจนในสังคมระดับกว้างออกไปอย่างทำงาน ทำให้พวกเขารู้สึกไม่สบายใจกับการมีเอกลักษณ์ดังกล่าว ประกอบกับในขณะนั้นพวกเขาได้เรียนรู้ค่านิยมที่แสดงถึงการเป็นบุคคลผู้รักเพศเดียวกันมากขึ้น ทั้งจากที่โรงเรียนและสื่อต่างๆ ทำให้พวกเขาพบว่ามีคำอื่นๆ ที่เหมาะสมกับเอกลักษณ์เขามากกว่าคำว่ากะเทย ซึ่งคำนั้นก็คือ “เกย์”

ขั้นที่ 3 ยอมรับเอกลักษณ์เกย์ เมื่อพวกเขายอมรับเอกลักษณ์เกย์ให้กับเอกลักษณ์แห่งตนแล้ว พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะแสดงออกหรือทำการเปิดเผยตัวต่อผู้อื่นให้รับรู้ถึงสิ่งที่เขาเป็น แต่การเปิดเผยตัวนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับทุกคน เนื่องจากบางคนยังกลัวปฏิกิริยาทางสังคมโดยเฉพาะจากครอบครัวและผู้ใกล้ชิดที่มีความคาดหวังในตัวกลุ่มตัวอย่างสูง ขณะที่บางคนไม่สามารถเก็บงำ

ความรู้สึก ความเก็บกด ตลอดจนความอัดอั้นที่มีอยู่ได้ พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะเปิดเผยตัว โดยกลุ่มตัวอย่างอาจเลือกที่จะเปิดเผยตัวตนในสถานที่เฉพาะสำหรับชาวเกย์ก่อน เนื่องจากเป็นสถานที่เฉพาะที่มีแต่ผู้รักเพศเดียวกัน ขณะที่บางคนอาจจะบอกกับเพื่อนสนิทซึ่งส่วนใหญ่มักจะเป็นเพื่อนผู้หญิง และสุดท้าย การเปิดเผยตัวกับครอบครัวจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากที่สุด กลุ่มตัวอย่างหลายคนปฏิเสธที่จะเปิดเผยตัวกับครอบครัว เนื่องจากกลัวว่าพวกเขาจะเสียใจ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางคนเมื่อทำการเปิดเผยตัวกับที่บ้านแล้ว แต่ทางบ้านรับไม่ได้เป็นเหตุให้ต้องแยกกันอยู่หรือไม่ติดต่อกันอีกเลย ซึ่งผู้รักเพศเดียวกันแต่ละคนจะต้องพิจารณาผลเสียให้รอบคอบก่อนที่จะมีการเปิดเผยตัวออกไป สำหรับมุมมองความรักของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่าไม่แตกต่างจากมุมมองความรักของผู้รักต่างเพศเลย เนื่องจากผู้รักเพศเดียวกันทุกคนต้องการที่จะมีคู่ชีวิตหรือใช้ชีวิตร่วมกับคนที่เขารัก แต่ด้วยเหตุผลหลายประการไม่ว่าจะเป็นความเหงาประสบการณ์ที่เลวร้าย การถูกหลอก การนอกใจ ฯลฯ ทำให้ผู้รักเพศเดียวกันหลายคนหันเหเข้าสู่วิถีชีวิตทางเพศ ซึ่งการใช้ชีวิตในลักษณะดังกล่าวเป็นการแสวงหาบุคคลเพื่อปลดปล่อยความต้องการทางเพศโดยปราศจากข้อผูกมัดหรือความผูกพันทางใจ และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ก็มีแนวโน้มที่จะไม่เลือกผู้ที่พบในสถานที่ดังกล่าวมาเป็นคู่ชีวิตด้วย ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ติดต่อกันทางอินเทอร์เน็ต ห้องน้ำสาธารณะ สถานบริการรอบไอน้ำหรือชาน้ำ และสวนสาธารณะ เนื่องจากความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นก่อตัวมาจากความใคร่มากกว่าความรักและความเข้าใจ ทำให้พวกเขาไม่สามารถอยู่ด้วยกัน ได้นาน และเมื่อชีวิตของพวกเขาเป็นอิสระปราศจากการควบคุม พวกเขาก็มีแนวโน้มที่จะเข้าไปใช้ชีวิตทางเพศในลักษณะดังกล่าวอีกครั้ง จนวิถีชีวิตทางเพศได้หลอมรวมกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน

รวมพล สายอรุณ (2541, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ภาพลักษณ์เกย์ในสายตานักศึกษา” พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มองว่า ภาพลักษณ์ภายนอกของเกย์เป็นเหมือนผู้ชายทั่วไป มีพฤติกรรมทั้งแบบมีเพศสัมพันธ์กับชายหญิง และแบบมีเพศสัมพันธ์กับหญิงและแบบมีเพศสัมพันธ์กับชายบ้าง ไปจนถึงการมีเพศสัมพันธ์กับชายเท่านั้น นักศึกษาส่วนใหญ่มีภาพลักษณ์เกย์เชิงนามธรรมว่า เกย์เป็นผู้ที่มีอารมณ์แปรปรวนมากกว่าคนปกติ ภาพลักษณ์ว่าเกย์วิตถารมากกว่าคนปกติ และมีอารมณ์รุนแรงมากกว่าปกติ

เปรมปรีดา ปราโมช ณ อยุธยา (2551) Gender ความหลากหลายทางเพศ หนังสือกิ่งเอกสารวิชาการ ผสมผสานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพ สังคมวิทยา รวมถึงมนุษยวิทยา เพื่อบอกเล่าเรื่องราว ประสบการณ์และแลกเปลี่ยนความรู้ และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับวิถีทางเพศของคนในสังคม ซึ่งความไม่เข้าใจจะก่อให้เกิดการเดียดฉันท์กันในสังคม การถูกกีดกันเหยียดหยาม การทำร้ายร่างกาย คนที่แตกต่างจากเรา รวมถึงเรื่องอื่นๆ เช่นการกีดกันทางอาชีพ และการเข้าถึง

การบริการของรัฐเป็นต้น ซึ่งข้อมูลและเรื่องราวต่างๆบอกเล่าสิ่งที่เกิดขึ้นรอบๆตัวจากนักวิจัยและนักเขียน

วิภา ด้านธำรงกุล (2547) ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ”เครือข่ายสังคมและเพศสัมพันธ์กลุ่มชายขอบชาย” พบว่าความรู้สึคนึกคิดเกี่ยวกับความเป็นชายเป็นหญิงมีพัฒนาการเริ่มต้นตั้งแต่สำนึกแบบชายทั่วไปและค่อยๆพัฒนาไปทางเพศที่ละน้อย ดังแสดงให้เห็นในกลุ่มไบและเกย์ถึงและจะไถ่ความเป็นหญิงไปตามลำดับจนมีสำนึกเหมือนหญิงในที่สุด เพศสำนึกของบุคคลที่เกิดเป็นชายจะมีพัฒนาการไปตามอายุ ประสบการณ์และการรับรู้ พัฒนาการเพศสำนึกจะเกิดคู่ขนานไปกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม โดยชายที่มีนิสัย กริยาทำทาง และการสื่อสาร การแสดงออกแบบหญิง

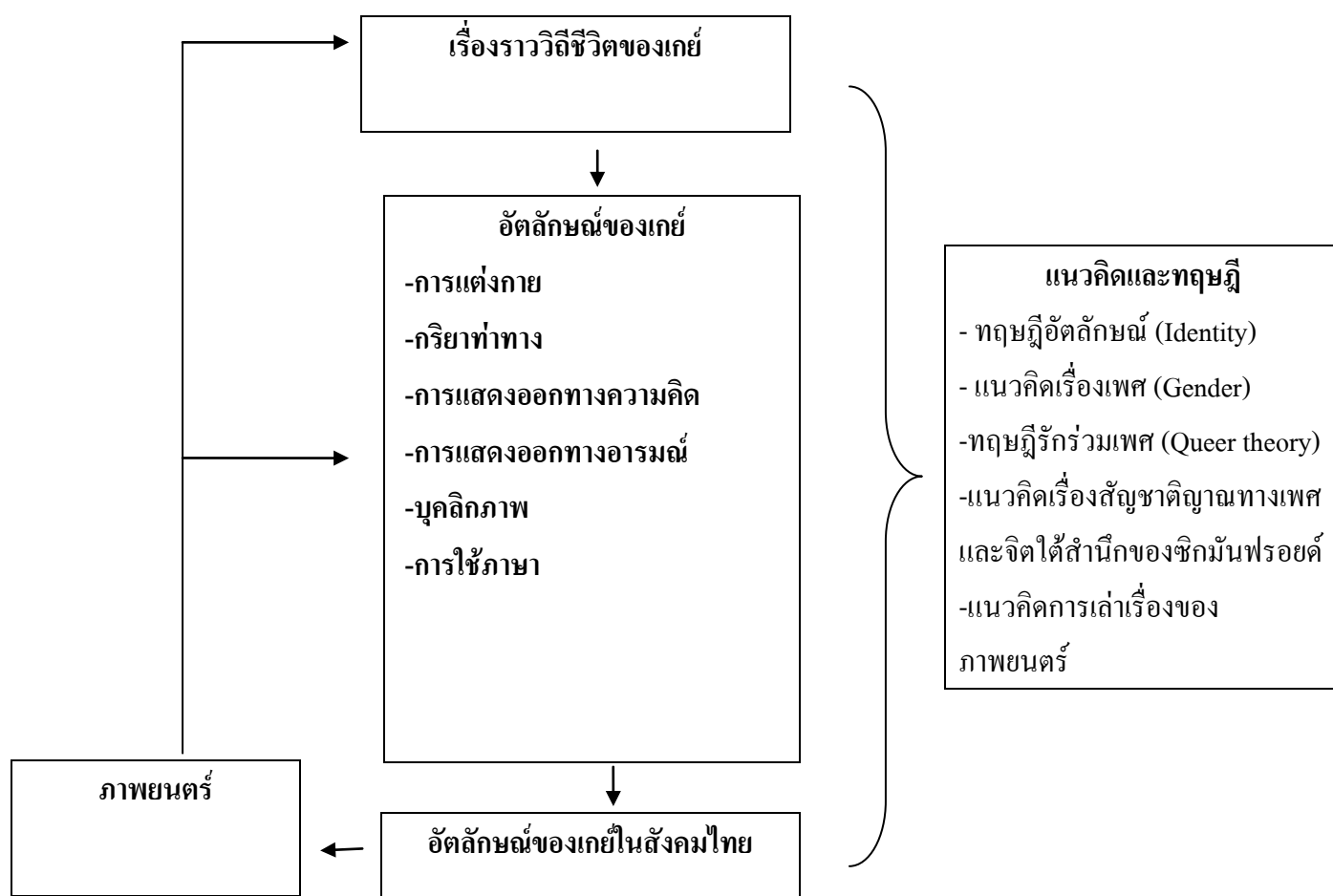
เทิดศักดิ์ รั่มจำปา (2545) ทำการวิจัยเรื่อง “วาทกรรมเกี่ยวกับเกย์ในสังคมไทย 2508-2542” คือการค้นหาวาทกรรมกระแสหลักที่ดูหมิ่นเหยียดหยามเกย์ โดยใช้การเก็บข้อมูลเอกสาร หนังสือพิมพ์ นิตสาร และวารสารเพื่อจะดูว่าสังคมพูดถึงเกย์อย่างไร ด้วยทัศนคติอย่างไร ความเชื่อแบบไหน โดยเก็บศึกษาเอกสารตั้งแต่ปีพ.ศ.2508 จนถึงพ.ศ.2542 หรือประมาณ34ปี ก่อนที่จะอธิบายวาทกรรมเกย์ เขาได้ให้ภาพเกี่ยวกับคำเรียกสรรพนามที่สังคมใช้อธิบายบุคคลที่เป็นกระเทย ซึ่งบัญญัติไว้ในพจนานุกรมของบาทหลวงปาลเลอกัวร์ ในกฎหมายตราสามดวง พงสาวดาร พระไตรปิฎก และวรรณคดี เพื่อตรวจสอบว่าสังคมไทยมีทัศนคติอย่างไรต่อกระเทย ซึ่งพบว่าสังคมยอมรับพฤติกรรมแบบนี้ แต่จะมองเป็นตัวละคร หรือคนที่ไม่น่าเชื่อถือ จนกระทั่งช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง หนังสือพิมพ์แพร่หลายและมีการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ของนักโทษชายในเรือนจำ ซึ่งถูกมองว่าอสุจริตพิสดาร รวมทั้งมีความรู้ทางจิตวิทยามาอธิบายว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศ เป็นความผิดปกติทางจิต หลังจากนั้นจะมีคำเรียก “ลักเพศ” “รักร่วมเพศ” ที่ส่อไปในเชิงลบ

เป็นการค้นหาคะบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศของเกย์ มีเป้าหมายที่จะอธิบายขั้นตอนของการนิยามตัวเองของเกย์ ศึกษาประสบการณ์ของบุคคลที่ขณะที่กำลังพัฒนาเอกลักษณ์ของเกย์ และดูความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์กับการใช้ชีวิตทางเพศของเกย์ โดยการเก็บข้อมูลสัมภาษณ์จากเกย์8คน มีอายุระหว่าง22-32ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปวช. ถือได้ว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างของกลุ่มปัญญาชน เป็นคนที่มีความรู้จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีปฏิบัติสังสรรค์สัญลักษณ์และความเบี่ยงเบน โดยมีสมมติฐานว่า อัตลักษณ์เกย์เป็นการเบี่ยงเบนแบบหนึ่ง

ไชโย นิธิอุบัติ (2546) ทำการวิจัยเรื่อง “การสื่อสารเพื่อการเปิดเผยตนเองของกลุ่มชายรักรชาย” คือการเปรียบเทียบข้อแตกต่างในการสื่อสารเพื่อเปิดเผยตัวของชายรักรชายต่อคนใน

ครอบครัว การสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามที่กำหนดขึ้น มีแนวคำถามตามทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งเก็บข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของชายรักชายในหนังสือและนิตยสาร การเปรียบเทียบวิธีการสื่อสารในที่นี้ได้ใช้เรื่องอายุ อาชีพ วิธีการสื่อสาร และลักษณะของครอบครัว ใช้ทฤษฎีการสื่อสารซึ่งอธิบายแต่ละบุคคลจะมีการเปิดเผยหรือปกปิดตัวเอง การเปิดเผยจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลเริ่มสนิทคุ้นเคยกับคนอื่น แต่บุคคลจะมีเรื่องปกปิดหรือเป็นความลับ ในขณะที่เดียวกันคนอื่นที่สื่อสารด้วยจะรู้ว่าคนคนนั้นเป็นอย่างไรในสายตาของเขา แม้ว่าคนๆนั้นจะไม่ยอมรับในสิ่งที่คนอื่นมองก็ได้ รวมทั้งปมด้อยที่อยู่ในตัวบุคคลนั้นด้วย

2.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย